

Zdravlje riba

Neosporno je da su bolesti i u svijetu i u nas jedan od najčešćih uzroka smanjene proizvodnje, a i loše kvalitete ribe. U ovoj će se podrubrici iznositi novosti, kratki podaci i zanimljivosti o bolestima i zdravstvenoj zaštiti riba.

Najprije treba nešto reći o vrijednosti ribe kao živežne namirnice. Odavno je poznato da je riba vrlo kvalitetna hrana zbog lake probavljivosti i dobrog sastava bjelanjčevina. Riblje ulje nekada je bilo lijek kojim su djeca uzimala vitamine A i D. U svjetskim lječničkim krugovima i među stanovnicima nekih zemalja sada veliko zanimanje pobuđuju sastav i vrijednost ribljih masti. Priča počinje proučavanjem zdravlja i prehrane Eskima na Grenlandu. Naime, liječnike je godinama začuđivala činjenica što Eskimi jedu vrlo masnu hranu, a ipak ne oboljevaju od bolesti srca i krvnih žila. Pokazalo se da Eskimi uzimaju pravu vrstu masti — onu od riba i morskih životinja, a ne od kopnenih. U čemu je razlika? Ribe i drugi vodeni organizmi bogati su tzv. omega-3 nezasićenim masnim kiselinama, a u govedini, svinjetini, piletni i u biljnim uljima kojima se koristimo za kuhanje nalaze se pretežno omega-6 masne kiseline. Velike količine omega-6 masnih kiselina povećavaju opasnost od srčanih bolesti, dok je omega-3 kiseline, naprotiv smanjuju. To su potvrdila i proučavanja u Nizozemskoj. Tamo su liječnici ustanovili 50% manju smrtnost od srčanih bolesti među muškarcima srednje dobi koji svakodnevno u prosjeku jedu 30 g ili više ribe negoli među muškarcima koji ne jedu ribu. Ovi i drugi podaci potaknuli su masovnu potrošnju rafiniranog ribljeg ulja u kapsulama i porast potrošnje ribe u mnogim zemljama.

Da bi kvaliteta ribe bila besprijekorna za potrošnju, ne smije sadržavati štetne tvari. Dakle, društvo i svaki od nas mora se brinuti o zaštiti voda i okoliša od onečišćenja. Nadalje, u proizvodnji treba paziti na kvalitetu riblje hrane i hranidbu. Liječenje riba mora se provoditi pravilno jer u ribi za tržište ne smije biti ostataka lijekova jer oni mogu biti štetni za ljudsko zdravlje. Napokon, zdrava je riba boljeg sastava i kvalitete negoli bolesna.

A sada nešto o egzotičnim bolestima i o unošenju egzotičnih riba. Jedna od velikih opasnosti za zdravlje riba i ekonomiku ribogojstva jest unošenje bolesti koje se još nisu pojavile u zemlji. Naša i mnoga druga evropska šaranska ribnjačarstva već niz godina plaćaju danak nedovoljnoj pažnji pri unošenju biljojednih riba iz Azije. S tim ribama uneseno je i više od 20 za Evropu egzotičnih parazita, a vjerojatno i drugih dosada neotkrivenih uzročnika bolesti. Svaki ribnjačar može i sam izračunati koliko godišnje plaća ljekovitu hranu protiv botriocefalozе i kavioze. Sada se pojavila nova opasnost od jedne egzotične bolesti koja ovaj put ugrožava uzgajane pastrva. Naime, u g. 1987. utvrđena je prvi put u Evropi zarazna hematopoetska nekroza salmonida (ZHN). Na pojedinačnim ribogojilištima u Francuskoj, Italiji i u Danskoj uzrokovala je gubitke (mortalitet) između 45 i 95% i dovela te pogone na rub bankrota. Bolest je najvjerojatnije uno-

šena jednim od brojnih transporta ikre iz Sjeverne Amerike. ZHN nam je pred vratima pa stoga pastrvska ribogojilišta moraju pojačati oprez pri uvozu ikre i pri utovaru inozemnih kamiona koji k nama dolaze po ribu za izvoz. U jednom od idućih brojeva »Ribarstva Jugoslavije« bit će objavljeni opširni podaci o toj bolesti.

I slučajno unošenje ili ulaz novih nepoželjnih vrsta riba u zemlju može također imati široki spektar štetnih posljedica. Naši ribari i šaranski ribnjačari danas već i predobro poznaju došljaka iz Azije — »bezribicu« (*Pseudorasbora parva*). O njoj je pisano i u ovom časopisu. Masovnost te vrste među divljom ribom na ribnjačarstvima i njezina štetnost za proizvodnju neosporni su iako još nisu opisani. Novija istraživanja u SR Njemačkoj i na Zavodu za biologiju i patologiju riba i pčela Veterinarskog fakulteta u Zagrebu pokazuju da je bezribica česti nosilac virusa (rabdovirus štukinog mlađa) koji može uzrokovati ugibanja mlađa štuke, amura i pastrva. I taj novi nalaz pokazuje da divlja riba unosi u šaranske ribnjake velik broj uzročnika bolesti iz otvorenih voda, a zatim ih gotovo redovito prenosi natrag u otvorene vode. Tako prisutnost i kruženje divlje ribe pridonosi trajnoj zaraženosti ribnjačarstava mnogim bolestima. Stoga je razumljivo da stručnjaci za bolesti riba neprekidno upozoravaju na štetnost divlje ribe u ribnjacima. Sprečavanje ulaska divlje ribe nije samo mjera za sprečavanje i suzbijanje bolesti već i dio tehnologije za postizanje visokih prinosa. Uostalom, ne postoji dobra ribogojstvena tehnologija koja ne uključuje kvalitetnu zdravstvenu zaštitu, a i obratno.

Prof. dr. NIKOLA FIJAN

